

Тема: Питальні і відносні займенники

Мета : ознайомити учнів з відносними й питальними займенниками, їх значенням, морфологічними ознаками, синтаксичною роллю в реченні; удосконалювати загальнопізнавальні вміння знаходити займенники цих розрядів у тексті, визначати їх морфологічні ознаки, правильно відмінювати, аналізувати речення й тексти щодо стилістичної ролі в них відносних і питальних займенників; розвивати творчі вміння трансформувати прості речення у складні, використовуючи відносні займенники для зв'язку, складати речення і тексти, уживаючи займенники різних груп за значенням; працювати у парах, виховувати толерантне ставлення один до одного.

Обладнання: таблиці з розрядами займенників , «смайлик», індивідуальні картки,

Хід уроку:

I. Організація класу.

II. Актуалізація опорних знань і вмінь

Гра « Ти мені — я тобі» (передавання символу-валентики один одному, використовуючи займенники , кажучи привітні слова) З якої частини мови складається назва гри? (із займенника.) То ж у ваших реченнях повинні бути займенники.

«Мені подобається твій костюм», « Який ти сьогодні красивий! У тебе гарна посмішка. Дякую тобі за твою усмішку. У тебе така гарна зачіска. Бажаю тобі на цьому уроці дізнатись багато цікавого. Скажи щось мені приємне. Ти мені подобаєшся. Я вами задоволена.

Дякую.

Приєм « Мікрофон»

— Що називається займенником? На які питання відповідають займенники? Які спільні ознаки є у займенника з іменником? А з прикметником? Скільки є розрядів займенників? Який займенник немає називного відмінка? Назвіть особові займенники в однині. Назвіть особові займенники у множині.

III. Мотивація навчальної діяльності учнів.

1. Робота з реченнями. (Проблемно-пошукове завдання) Усно.

Прочитайте речення. З'ясуйте роль виділених займенників. Якою частиною мови вони є? Визначте, до якого розряду належать виділені слова.

Хто ваш народ? **Яка** у нього доля? (В. Симоненко). **Хто** щиро поважа родину, свій рідний край, тому не всюди рай... (Л. Глібов). Безмертя достоїн лиш той на землі, **хто** любить свою батьківщину. (В. Сосюра). **Хто** може випити Дніпро, хто властен виплекати море? (М. Рильський). Та держава є дійсно великою, **яка** дбає про всіх своїх громадян.

Я б хотіла дізнатися, які за метою висловлювання речення (1, 4). Як ви думаєте, до якого розряду належать виділені займенники у цих реченнях? Що ви можете сказати про інші речення (за будовою)? Як ви думаєте, яка роль виділених займенників?

IV. Повідомлення теми і мети уроку.

Сьогодні ми дізнаємось про морфологічні ознаки питальних і відносних займенників, про синтаксичну роль у реченні, правильно їх відмінювати, трансформувати прості речення у складні.

V. Ознайомлення з новим матеріалом.

1. Самостійне опрацювання матеріалу в підручнику.

Дайте відповіді на запитання:

- Назвіть питальні займенники. Для чого вони вживаються? Які займенники не мають роду й числа і змінюються лише за відмінками? Яка синтаксична роль у реченні?
- Які займенники змінюються за родами, числами й відмінками?
- Що дізнались про відносні займенники?

2. Робота за індивідуальними картками. Запис у зошит дати і теми уроку : «Питальні і відносні займенники».

Прочитайте, випишіть лише складні речення.

Хто родичі твої? Хто братики й сестриці? Хто ввечері тобі розказує казки? (М. Рильський). Копали цей колодязь чумаки, чиї дороги пролягли в цих сивих степах. (Олесь Гончар). **Ми працюю любимо, що в творчість перейшла.** (М. Рильський). А що від того у віках зостанеться? На що ж потратив я своє життя? (Л. Костенко).

— Які за метою висловлювання є тут речення? А за будовою? Прочитайте питальні речення. Визначте займенники. Які вони за розрядом? Знайдіть складні речення. Назвіть займенники і розряди займенників у цих реченнях. Чим виступають ці займенники у реченні? Як ви дізналися, що **що**— це займенник? Давайте розглянемо ще раз це речення, чи можемо ми замінити **що** займенником **яка**? Отже, якщо ми можемо замінити займенник **що** іншим відносним **яка**, **який**, **яке**, **які**, то це займенник, а не сполучник. А чи можемо ми з цього складного речення утворити прості? Ми працюю любимо. Праця в творчість перейшла. Яке речення чи які речення вам подобається краще? Отже, функція відносних займенників— замінити повтори слів. Зробіть синтаксичний розбір виділеного речення..

Запишіть фонетичну транскрипцію слова працю.

Підберіть спільнокореневі слова (працювати, працювитий) . Складіть усно речення зі спільнокореневими словами. Розберіть за будовою слово **працювитий**. Зробіть морфологічний розбір слова **працю**.

3. Ознайомлення з відмінюванням питальних і відносних займенників (хто, що, який, чий, чия, чие, чиї, скільки). Що ми знаємо про морфологічні ознаки відносних і питальних займенників? Розгляньте відмінювання цих займенників у таблиці. (підручник, сторінка) . Чи є випадки зміни основи займенника у непрямих відмінках? У яких займенниках?
4. Усне відмінювання займенників : чия книжка? Який рід займенника чия? Відредагуйте речення: Скільки зараз годин? (котра година?). Яка частина мови слова котра? , рід, число? Дайте відповідь. Зараз
5. **Дослідження— відновлення.** Робота за картками. Вставити у картках потрібні займенники. .

Запишіть прислів'я, уставляючи потрібні за змістом відносні займенники. Визначте їх синтаксичну роль. Назвіть відмінки займенників.

1).Думай, ... робити, а роби те, надумав. 2) ... закінчує вчитися, той перестає жити. 3) Розумний знає, ... й немає. 4). Не той багатий, ...багато прожив, а той, ...багато діла зробив. 5) ... людина не жила б, усього не виживе. 6) Не той кмітливий, ... водять. 7) ... розумніша голова, тим легше рукам. 8) ... знаєш, за плечима не носиш.

— Які за будовою ці речення? Яке прислів'я ви б хотіли пояснити? Яке вам сподобалося?

Висновок: питальні та відносні займенники часто вживаються в усній народній творчості, зокрема, у прислів'ях та приказках, у народній пісні. Послухайте пісню« Ой чий той кінь стоїть». Визначте на слух займенники.

6. Слухання української народної пісні « Ой чий той кінь стоїть»

Ой **чий** то кінь стоїть,

Що сива гривонька ?